

Turbuly Lilla

Jó tett helyébe

Fabók Mariann A fekete kakas című előadásáról

Fotók: Dalotti Márk

Fabók Mariann régóta készült arra, hogy egy felnőtteknek szóló előadással árnyalja a művészetéről kialakult képet, bizonyítsa, hogy őket éppen úgy meg tudja szólítani, mint a gyerekeket. Pedig ezt már régen bebizonyította. Gyerekelőadásnak elkönyvelt különleges, bábos performanszai, mint *A székelly menyecske meg az ördög* vagy a *Vitéz László és Vas Juliska* felnőtt olvasattal is bírnak, a színésznő mesemondó tehetsége és virtuóz játéka pedig életkortól függetlenül fogja meg a nézőt. És van már kizárólag felnőtteknek szóló előadása is, a pajzán meséken alapuló *Azért a kis bolondságért...*

A fekete kakas mégis merész vállalás. Mikszáthot sokan joviális anekdotázónak, kedves, de idejétmúlt elbeszélőnek tartják. Nincsen divatban. Ez az elbeszélés ráadásul nem tartozik az ismertek közé. Pedig 2020 márciusában, amikor a cikket írom, megdöbbenő, hogy mennyire ránk olvasódnak ezek a sorok: „Úgy van az valahogy berendezve, hogy nemcsak az emberek halnak meg, hanem a betegségek is. Egy-egy ismerős betegség egyszer csak eltűnik, és sohase látják többé a doktorok. Elkezd gyengülni, gyengül, gyengül, és mikor már olyan gyenge, hogy nem tud ártani, a halál visszahívja, mint a rokkant katonát, és küld helyette egy másikat, egy erőset. A halál is változtatja a maga szolgálatszélyzetét. Így lett vége a becsületes öreg hidegglelésnek. [...] Már nem volt annyi ereje, hogy valakit elvigyen, hát megszűnt, mert hasznavehetetlen, s jött helyette az influenza. Új seprő jól seper.”

A történet főhőse, Kupolyi uram is nagyon legyengül az influenzától, családja mindent megtesz, hogy összegyűjtsenek egy kis pénzt, amiből egy stájerországi gyógyhelyen, jó levegőn felépülhet, megerősödhet. Ő azonban a jó szívvél és furfangos módszerekkel megszorított gabona árát elkölti egy számára ismeretlen, beteg gyereklány orvoslására és temetésére. Marad hát otthon, ahol meg kell vívnia felesége neheztelésével és a falubeliek furcsállásával. Pedig ő csak azt tette, amit a vallása és a lelkiismerete parancsolt: szeretete felebarátját, mint tenmagát. A környezet megdöbbenése ellenére azonban a jó tett itt elnyeri méltó jutalmát, a gyereklány a túlvilágról megmenti Kupolyiék szeme fényét, egyetlen unokájukat.

Az elbeszélést Fabók Mariann írta át színpadra, de ő az előadás rendezője és egyetlen szereplője is. Ez az együttállás veszélyes tud lenni, ebben az esetben azonban az eredeti művet sikerült úgy átültetni a színpadra, hogy megmaradjon a szívvel-lellet melengető történetmesélés mikszáthi bölcsessége, szomorúsága és derűje. Ehhez az is kellett, hogy Fabók Mariann alkotásában van valami nagyon jó értelemben vett anakronisztikusság: a nézőként is érezhető biztos értékrend és művészi alázat. Megmaradt az elbeszélés levegőssége is. A

szöveg legnagyobb része elhangzik, mégsem érezni soknak vagy elnyújtottnak a másfél órát – ami egy monodrámánál más esetekben bizony sok tud lenni. De hát nem is monodrámára ez, pontosabban az, de a nézőtérről egy kisebb színtársulat komplett összjátékának tűnik, hiszen míg Fabók Mariann elbeszélőként önmagában van jelen, Palya Gábor bábjaiban és maszkjainak köszönhetően ott van a színpadon Kupolyi uram és a felesége, Verona; Vince, az öreg szolgáljuk; Pali, az unokájuk; feltűnik néha az ő titkos szerelme, a szép Horváthyné; és látjuk a beteg gyereklányt is. Palya Gábor bábjaiban, maszkjaiban ott van a figura személyisége: hol aprólékosan, vonásról vonásra kidolgozottan, mint Kupolyi bácsi ráncos arcán, öregesen nagyra nyúlt füleiben, hol csak néhány vonást kiemelve, mint a szép Horváthyné maszkjában. Nagyon sokat hozzátesznek az előadáshoz, különleges, szép munkák.

Mátravölgyi Ákos egy osztott ablakkerethez hasonló, egyszerű díszletet tervezett, amit Fabók Mariann láncok segítségével hol függőlegesen, hol vízszintesen rögzít. Így jelzi a belső és külső tereket: Kupolyiék házát, a fogadót vagy éppen a szekeret, amelyen a gabonát eladni viszik a városba. Utaztatásra készült előadás ez, a díszletnek bele kell férnie

egy nagyobbacska személyautóba, a praktikus szempontok mellett azonban tökéletesen szolgálja a játékot, (néha szó szerint) keretet ad neki, és hagyja érvényesülni a bábokat. Fabók Mariann ezúttal is folyamatosan kapcsolatot tart a közönséggel. Miközben átrendezi a színpadot, bábot vagy maszkot vált, figyel a nézőtérre is, kérdez, reagál, visszajelez. Teszi mindezt azzal a természetességgel és különleges képességgel, amellyel arra a másfél órára közösségé tudja varázsolni a közönségét. Aztán leveszik a fényt, és néhány másodperc múlva megszólal Kupolyi uram, valami egészen különleges, öregségtől, jóságtól és némi kópéságtól reszketeg férfihangon, ott van mellette tisztességben megőszült, ezüsthajú és aranyzívű felesége, de még az is lehet, hogy négyen vannak egyszerre a színpadon – és akkor már nem is érti az ember, hogy lehet elég ehhez egy arcmaszk és két kéz. Az a bizonyos fekete kakas a haldokló lány látomásában él, és csak a sírkeresztjén jelenik meg, jelen van mégis, valamiféle vigasztalásként, hogy van olyan, hogy a jó, a belső parancsra tett önfeláldozás elnyeri méltó jutalmát. És megszólal a színpadon is, a *Szól a kakas már...* kezdetű népdalban. A fülünkben sok helyről ismerősen benne lévő dallam mel-

lett Draskóczy Lídia, Keresztes Nagy Árpád, Simó József és Danhauser Pál zenéje teszi teljessé az előadást.

Február 28-án, amikor a pár héttel korábban, a Nemzeti Színház Kaszás Attila termében bemutatott előadást Zsámbékon láttam, már érezni lehetett, hogy az időzítése fájdalmasan jól sikerült. A bajban emberséggel, embertársaink felé fordulva kitartani, áldozni önmagunk idejéből, pénzéből, szeretetéből – nem is lehetne jobbkor meghallani Mikszáth 1899-ben írt szavait, mint 2020 tavaszán. Olvassuk el az elbeszélést, aztán, ha már újra lehet, nézzük meg, hogyan válik minden szava képpé, látható szépséggé és jósággá Fabók Mariann előadásában!

Mikszáth Kálmán: *A fekete kakas*
A szövegkönyvet a novella alapján írta, az előadást rendezte és játssza: Fabók Marianna
Díszlet: Mátravölgyi Ákos
Bábok: Palya Gábor
Zene: Draskóczy Lídia, Keresztes Nagy Árpád, Simó József, Danhauser Pál
Bemutató: Nemzeti Színház, 2020. február 8.
A kritika a Zsámbéki Közművelődési Intézetben 2020. február 28-án tartott előadás alapján készült.

